

BOBOVAC

LIST VAREŠKIH HRVATA

GODINA XXXII. • BROJ 374 • VELJAČA 2026.
Cijena 2 KM • Za inozemstvo 2 €

Između dva broja

U prošlom broju prezentirali smo statističke podatke župe Vareš, u kojoj živi 647 katoličkih obitelji sa 1.168 članova. Dobili smo naknadne podatke za župu Vijaka, i to: Gornja Vijaka – 25 obitelji s 45 članova, Ivančevo (i Salaš) – 19 obitelji s 29 članova, Krčevine (i Lazetovica, Boguni i Križ) – 20 obitelji s 37 članova, Radoševići – 3 obitelji s 10 članova, Donja Vijaka – 22 obitelji s 33 člana, Tribija – 2 obitelji s 4 člana, Magulica i uz rijeku Krivaju – 11 obitelji s 14 članova. Izuzmemo li Magulicu, koja pripada općini Olovo, u vijačkoj župi živi 91 obitelj sa 158 članova. Za župu Borovica nismo dobili nove podatke ni do zaključnja ovog broja, ali zbirna brojka od prije godinu dana kaže da u selima i zaseocima borovičke župe živi 25 vjernika. U Očeviji živi 16 katoličkih obitelji s 35 članova. Sveukupno je, u usporedbi s godinom ranije, katolička zajednica na području općine Vareš opala za 80 članova.

Kad se pogleda stanje na cijeloj vareškoj općini, u 2025. godini rodilo se 18 djece, sklopljena su 32 braka, a umrlo je 130 osoba, uz napomenu da je natalitet opao, a mortalitet postao izraženiji u odnosu na 2024. godinu. Podaci se apsolutno kose s tvrdnjama o veleprosperitetu "koji je donijelo zapošljavanje u rudniku".

Kada se pogleda stanje na razini države, gdje u prosjeku godišnje umre oko 35 tisuća osoba, a rodi se oko 25 tisuća djece, jasno je da Vareš kao malo mjesto daje veći doprinos smrtnosti. Također i daljnjem raseljavanju, što je uz prirodni prištaj drugi glavni uzrok ovakvom gubitku supstance, a šteta je uvećana činjenicom da odlaze mladi (radno sposobni i reproduktivni).

Međutim, zabrinjavajući demografski trendovi nisu najveći problem koji se događa Varešu. Oni su odavno prerasli u kronično oboljenje ove sredine, a unatrag dva mjeseca na vidjelo je izašla kriza sa zdravstvenim stanjem stanovništva odnosno povećanim koncentracijama olova u krvi. Da postoji ozbiljan problem pokazalo se već s prvim krugom testiranja stanovnika koji su najbliži postrojenjima i deponiji

rudnika (sela Tisovci, Pržići, Brezik, Daštansko), a da bi razmjere problema (s obzirom na obuhvat onečišćenja) mogle biti i znatno veće saznalo se iz inspektorskog nadzora kojim je obavljen uvid u dokumentaciju kompanije. Mjerenja kvalitete zraka i tla, koja su provedena u proteklih 5 godina, od očiju lokalne zajednice uspješno je sklanjala junior kompanija Adriatic Metals i zatim prodala ekološki problem skupa s cijelim projektom kompaniji DPM metali. Predstavници lokalne zajednice, da li naivni, lakovjerni, nekompetentni, ili sve troje zajedno, nikad nisu inzistirali na uvidu u monitoring, a veliki broj njih je prošao kroz kompanijin odbor za suradnju s lokalnom zajednicom, gdje su navodno izvještavani o svemu vezanom za projekt rudnika. Da rezultati testiranja nisu dospjeli u medije, i da mediji i pojedini eko aktivisti nisu počeli postavljati dosadna pitanja institucijama na višim razinama, inspektorski nadzor ne bi ni bio proveden jer očito je da ni nadležne institucije nisu smatrale važnim tražiti od koncesionara da ih izvještava o bilo čemu.

Nalazima inspekcije bavimo se u zasebnom tekstu, ali za uvod tome treba primijetiti čega u izvješću o nadzoru nema. Nije konstatirano koliki je broj zaposlenika kompanije u problemu s olovom u krvi i koliko ih je zbog toga premješteno s radne pozicije, također na kraju nisu propisane nikakve mjere za rješavanje problema, što bi trebalo biti sastavnim dijelom svakog inspektorskog izvješća kojim se utvrde, nazovimo ih, propusti i nedostaci.

Stanovništvo se sada našlo suočeno s posljedicama, i ne samo ono koje gravitira Veovači. Krvna slika nakon drugog testira-

nja ukazuje na eskalaciju, a lokalno upravljanje krizom postaje netransparentno, što je samo doprinijelo konfuziji i bojazni građana Vareša da im se ne govori sve što se zna o problemu koje je evidentan. Kad se "u prolazu" pročulo da Dom zdravlja vrši još testiranja, neki su stanovnici gradske sredine svojevoljno požurili, ali nisu mogli tome pristupiti jer "nisu obuhvaćeni" Akcionim planom testiranja što su ga osmislili Općina i Dom zdravlja ciljajući na dobivanje šire slike po seoskim sredinama (poznato nam je npr. da su pozvani mještani Zarudja, Kokošćica itd., a to su mjesta u dubokom zaleđu rudničkih operacija i transporta). Poseban primjer je slučaj **Augusta Paviglije**, koji je krajem prosinca 2025. dobio Zlatnu plaketu i zahvalnicu Crvenog križa Federacije BiH za 100 puta darovanu krv. Nije li trebalo barem kod njega načiniti iznimku kako bi znao je li i dalje kandidat za darivanje?

Kao odgovor na nagomilane ekološke, a sada i ozbiljne zdravstvene probleme, te dugogodišnje izlaganje Vareša samovolji koncesionara od strane vlasti na svim razinama, nekolicina vareških uglednika kojima preostade baviti se aktivizmom inicirala je osnivanje Ekološke udruge "Opstanak". Kad ovaj broj budete imali u rukama ona će već biti osnovana i zato smo ovdje prenijeli barem njezin logo. Plan osnivača je, kako smo doznali dok je pripremana skupština, osigurati stanovništvu prave i pravodobne informacije o rastućoj zdravstvenoj krizi, koju se od strane odgovornih ne doživljava ozbiljno ili čak umanjuje, i općenito se boriti s institucijama za pravo na zdrav život, a to je ono o čemu su lokalna tijela i organi, njegujući zavisne i interesne odnose s Eastern Miningom i Adriatic Metalsom, šutjeli i doveli do čega su doveli.

Predstojećim izborima odnosno kampanjom za načelnika općine nismo se bavili, a kandidati, koji su to željeli, imali su priliku predstaviti se kako misle da je najbolje i u našem listu. Novi načelnik ili načelnica, pored gomile redovnih problema u općini, čim zasjedne u kabinet imat će se baviti i zdravstvenom krizom po kojoj su svi mogući mediji razglasili Vareš u zadnja dva mjeseca.

B

IZ ŽUPNIH MATICA

VAREŠ Umrli: Katarina Deanović rođ. Brkić (1942.), Zlatko Žižak (1954.), Vladimir Dodik (1956.), Frano Kolaković (1948.), Nenad Grabovac (1948.), Smiljka Tomić (1953.), Mijo Josipović (1965.), Nada Mirčić rođ. Šimičević (1943.), Bernardica Krištić rođ. Jurkić (1936.).

VIJAKA Umrli: Mara Kalčić rođ. Filipović (1935.).

Izdavanje ovog broja potpomognuto je sredstvima Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Naslovnica - Kanjon rijeke Stavnje (foto: S. Zubača)

POTPORA LISTU "BOBOVAC"

N. N., Vareš – 100 KM,
dr. Krešimir Mlivočič, Njemačka – 50 €.

Hvala lijepa!

Nakon drugog kruga testiranja...

Dana 5. veljače 2026. u medijima je krenuo val napisa o novim rezultatima prisutnosti olova u krvi ispitanika na području mjesnih zajednica Pržići, Daštansko i Mir, ali ovoga puta i kod stanovnika gradskog područja. U drugom navratu dragovoljnom testiranju pristupilo je 109 osoba, no pravi broj ili postotak Varešana kod kojih je ovaj teški metal otkriven u krvi nakon drugog testiranja nitko nije iznio. Po facebook profilima objavljeni su pojedini rezultati i preslike nalaza (sa zaštićenim identitetom) gdje se prezentiralo čak trocifrene vrijednosti. To je kao signal za novu uzbunu uzela ekološka udruga "Fojničani" iz Maglaja i svojim priopćenjem pobudila pažnju ostalih medija. Tako su se, već sutradan, temom pozabavile TV postaje Nova BH i N1, a portali, ne samo u BiH nego i u Hrvatskoj, nizali su udarne naslove o zdravstvenoj krizi u Varešu. Ti naslovi nerijetko znaju biti i pretjerani, a lutalo se i s terminologijom (Varešani "zaraženi" olovom). Na medijske napise reagirali su iz Općine Vareš i Doma zdravlja zajedničkim priopćenjem odnosno Informacijom za javnost i demantijem o povećanim koncentracijama olova kod stanovnika Vareša. Sve je to ponajbolje sažeto u izvješću Dejana Rakite za portal Gerila.info, koje stoga i prenosimo.

Nakon što su nove informacije o alarmantnim nalazima olova u krvi stanovnika Vareša izazvale snažnu reakciju javnosti i medija, o čemu je izvještavala i Gerila.info, lokalne vlasti i Dom zdravlja Vareš prvi put su se zvanično oglasili. U zajedničkom saopštenju poručili su da demantuju tvrdnje građana i pozvali na "odgovoran pristup".

U tom saopštenju navodi se da su testiranja organizovana kroz zdravstveni sistem, uz finansijsku podršku kompanije DPM Metals BH, te da su rezultati u javnosti pogrešno interpretirani, dijelom zbog razlika u mjernim jedinicama. Kako tvrde, laboratorijska referentna vrijednost koja je prekoračena kod dijela ispitanika ne predstavlja zdravstveni prag, već statističku referencu, a samo mali broj uzoraka prelazi nivo koji služi kao signal za dodatnu istragu mogućih izvora izloženosti.

Opština i Dom zdravlja također navode da su, nakon prvih rezultata, pokrenute epidemiološke procjene, formiran Akcioni tim te provedena dodatna ispitivanja vode, hrane, tla i zraka, uz tvrdnju da je većina uzoraka bila u skladu s važećim propisima. Poručeno je i da neće davati pojedinačne izjave niti komentare izvan zvaničnih pisanih saopštenja.

Međutim, ovakva reakcija izazvala je snažan i oštar odgovor Udruženja građana "Fojničani", koje je javno reagovalo na ono što nazivaju pokušajem umanjivanja ozbiljnosti problema.

"Prva rečenica u svim smjernicama relevantnih međunarodnih zdravstvenih organizacija jasno kaže da ne postoji sigurna razina olova u krvi, ni kod djece ni kod odraslih. Isto stoji i u službenom izvješću Instituta za zdravlje i sigurnost hrane Zenica. U demantu lokalnih institucija o tome nema ni riječi", navode iz Udruženja.

Posebno upozoravaju da se u zvaničnom saopštenju u potpunosti zanemaruje pitanje dugotrajne izloženosti. Nalazi krvi, kako ističu, predstavljaju samo presjek trenutnog stanja, dok ključna pitanja ostaju neodgovorena: koliko dugo su ljudi izloženi olovu koje se taloži u organizmu i kakve kumulativne posljedice takva izloženost ima po zdravlje.

Reakcija Fojničana dodatno problematizuje i širi institucionalni kontekst jer, dok lokalne institucije insistiraju na proceduralnoj komunikaciji i kontroli informacija, izostaje jasna

poruka o odgovornosti, i najvažnije – koje su to mjere zaštite stanovništva.

Podsjećamo, prethodni nalazi testiranja, kao i izjave stručnjaka iz Instituta za zdravlje i sigurnost hrane Zenica, ukazali su da u ljudskom organizmu ne postoji fiziološka potreba za olovom i da ne postoji "sigurna doza" ovog teškog metala. Takođe je potvrđeno da su među osobama s utvrđenim prisustvom olova i djeca mlađa od šest godina, što cijelom slučaju daje dodatnu težinu.

U tom svjetlu, poruke o "konfuziji u tumačenju podataka" i fokus na mjerne jedinice, umjesto na suštinu problema, u Udruženju vide kao opasan presedan.

"Ovakav demanti ne pokazuje spremnost institucija da zaštite zdravlje ljudi, nego naprotiv – dodatno umanjuju problem i praktično zatvaraju vrata javnosti", navode.

Cijeli slučaj još jednom otvara pitanje odnosa institucija prema Varešu. Kako ističu iz UG "Fojničani", na kantonalnom i federalnom nivou reakcije su gotovo nevidljive, osim kada je riječ o davanju državnog zemljišta na raspolaganje koncesionarima.

Dodajmo ovome da se udruga "Fojničani", koja je umrežena s brojnim drugim lokalnim udrugama te stručnim nevladinim ekološkim organizacijama u Sarajevu, u Varešu predstavila prije par mjeseci s nastojanjem da aktivizmom zaustavi koncesiju na istraživanje i eksploataciju rudnika kroma na području Dubošćice i Tribije. Tako se uključila i u aktualnu problematiku s olovom u krvi, dok se osnivanje ekološke udruge u Varešu još uvijek pripremalo.

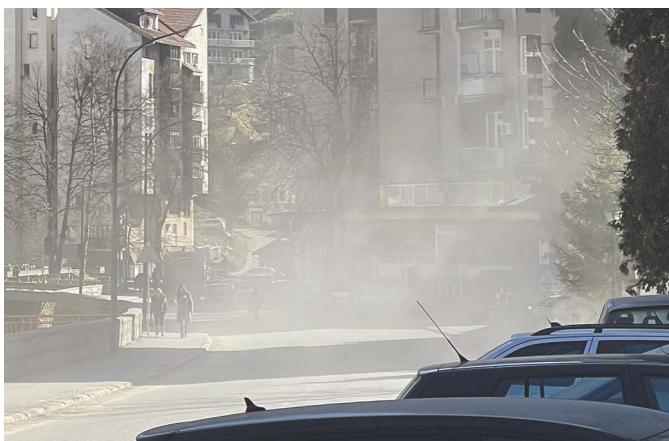
Dodajmo također da je u posjetu Općini Vareš bila Vlada Ze-Do kantona, nekoliko ministara na čelu s premijerom Nezirom Pivićem. To je bilo 15. siječnja 2026., na dan kad je na Pržićima obavljan drugi krug testiranja odnosno uzimanje 109 uzoraka građana sa ciljem utvrđivanja razine olova u krvi. U izjavi za Hrvatski radio "Bobovac" Vareš premijer ZDK-a nije se dotaknuo nijednom riječju ovog aktualnog problema, a izjava je sadržala konstataciju da Vareš zaslužuje pažnju i općenita obećanja projekata za buduće razdoblje.

I posljednja vijest pred zaključenje ovog broja: Predsjednica Federacije BiH Lidija Bradara održala je 9. veljače 2026. u Sarajevu sastanak s predstavnicima nadležnih federalnih institucija i lokalne zajednice o zdravstvenom i okolišnom stanju u općini Vareš, povodom informacija o prisutnosti olova u krvi stanovništva.

"Na sastanku je istaknuto kako je riječ o ozbiljnoj situaciji koja zahtijeva žurnu, koordiniranu i odgovornu institucionalnu reakciju, uz poseban naglasak na zaštitu zdravlja stanovništva, osobito djece. Mario Mirčić, predstavnik Mjesne zajednice Pržići, ukazao je na zabrinutost stanovništva, poteškoće vezane uz dostupnost i troškove testiranja te potrebu jasnih, točnih i pravodobnih informacija za stanovništvo. Posebno je naglašena važnost učinkovitih mjera na terenu i kontinuirane komunikacije s lokalnom zajednicom", navedeno je, između ostalog, u priopćenju iz kabineta predsjednice.

Na sastanku u kabinetu predsjednice Federacije

Vareškom glavnom ulicom (ožujak 2025.)

Što je utvrdio inspekcijski nadzor

Nakon prve serije medijskih izvještaja o nalazima olova u krvi kod stanovnika Vareša, onih u blizini prerađivačkih pogona, ali i odlagališta jalovine, pod pritisak su stavljene nadležne institucije na višim razinama vlasti. Pisali smo u prošlom izdanju da je Dom zdravlja Vareš tada još uvijek čekao obuhvatnije (re)akcije od njih. Tako se najzad pokrenulo i Federalno ministarstvo okoliša i turizma te naložilo inspekcijski nadzor "vezano za utvrđeno prisustvo olova u krvi kod stanovnika na području Vareša". Izvještaj o izvršenom nadzoru potpisala je direktorica Federalne uprave za inspekcijske poslove Ivana Prvulović i on je javno dostupan na službenoj stranici Ministarstva. Što je zatečeno?

Navodi se da je operator od kolovoza 2020. do prosinca 2025. godine (u to vrijeme Adriatic Metals BH) izvršio ukupno 19 redovnih ispitivanja kvalitete zraka, od kojih je u 12 izvještaja konstatirano prekoračenje različitih parametara na različitim lokacijama. Prekoračenja su zabilježena i u fazi gradnje (rudnika i transportne ceste) i u fazi (početka) eksploatacije. U zraku su evidentirana prekoračenja arsena, kadmija, olova i cinka, a po lošim rezultatima na mjernim mjestima stalno je prednjačilo selo Semizova Ponikva, zatim Pržići pa Tisovci i Bijelo Borje. Međutim podaci za gradsko područje – a to su potvrdila mjerenja kod osnovne škole Vareš, JKP-a i crkve – također su iznad graničnih vrijednosti. Otkud to, kad se transport rude ne vrši kroz grad!? Iz Općine, iz njezinih odbora za suradnju s kompanijom niti iz Općinskog vijeća npr. nikad nije postavljeno pitanje o tome što su mjesecima provozili kroz Vareš kamioni tvrtke "Transkop" iz Banovića, a oni su vršili transport do deponije na Veovači i odozgo se, prašnjavi ili blatnjavi iz područja kontaminacije vraćali opet kroz grad.

Ključni uzrok onečišćenja zraka u proteklom razdoblju po svemu sudeći je transport, a ključno je pitanje hoće li faktori u lokalnoj zajednici zatražiti da se poduzmu adekvatne mjere za umanjenje kamionske (a ne medijske) prašine i blata koje kamioni donose i u grad. Poznato je tek da je odnedavni predsjednik MZ Pržići Mario Mirčić u razgovorima s kompanijom zatražio instaliranje praonica ili usputnih cisterni koje bi sapirale kamione. Jedina pak vidljiva i samo nakratko primijenjena mjera bilo je uklanjanje blata i prašine na dijelu gdje kamioni izlaze na regionalnu cestu, na potezu od kružnog toka do vijadukta, a jed-

nom je oprana i glavna gradska ulica. To je urađeno neposredno nakon objave prvih rezultata testiranja, kada se javno saznalo da postoji problem s povećanim koncentracijama olova u krvi.

Treba podcrtati da je inspekcijsko izvješće konstatiralo razine onečišćenja utvrđene internim mjerenjima Adriatic Metalsa (koje je za njih provodila tvrtka "SQS" s Pala) i da nema drugih analiza, a znakovito je da su na području Bijelog Borja npr. stanovnici uočili vršenje mjerenja nedjeljom, i to navečer (kada su kamioni i druga vozila kompanije u mirovanju). I sami smo provjerili datume/dane kad su vršena mjerenja, pa pronašli i nedjelju.

Nadalje, iako su svi direktori Adriatic Metalsa, 4-5 koliko ih je bilo, uvjeravali da je njihova Studija izvodljivosti sve predviđjela u skladu s najvišim ekološkim standardima, u inspekcijskom izvještaju podebljanim slovima stoji opaska: "Bitno je napomenuti da nije rađen izvještaj o nultom stanju kvalitete tla, kao i da se pojedine lokacije s povećanim sadržajem teških metala u tlu nalaze izvan eksploatacijskog polja." Kad smo kod analize tla (izvršene u prosincu 2025.) na području kopa "Rupice" i na području sela u neposrednoj blizini postrojenja za preradu i odlagališta jalovine, utvrđeni rezultati odreda započinju s "ne zadovoljava zbog sadržaja..." pa da nabrojimo: žive, olova, kroma, bakra, cinka, nikla i kadmija.

U izvješću inspekcije, koja se u suštini fokusirala na potvrđeno olovo u krvi, zaključno se navodi: "Uvidom u laboratorijske nalaze u vezi sadržaja olova u krvi, jedna laboratorija radi kontrolu sadržaja olova u krvi kod radnika i koristi mjernu jedinicu ($\mu\text{g}/\text{dL}$) i referentne vrijednosti $40 \mu\text{g}/\text{dL}$ za muškarce te $30 \mu\text{g}/\text{dL}$ za žene, a druga laboratorija koja provjerava sadržaj olova u krvi kod stanovništva koristi mjernu jedinicu ($\mu\text{g}/\text{L}$) i referentne vrijednosti $28 \mu\text{g}/\text{L}$. Preporuka je da ovlaštene zdravstvene institucije (ministarstvo, Institut...) dostave ovom organu uprave pisani akt koji govori koja se mjerna jedinica i referentna vrijednost za olovo u krvi koristi, po kojem standardu i propisu, sve kako bi se sa sigurnošću utvrdilo da li su uvedene procedure kod subjekta nadzora u vezi pojave olova u krvi dovoljne, te ukoliko nisu da ova inspekcija poduzme dodatne mjere nadzora prema subjektu."

Ovaj detalj o mjernim jedinicama i referentnim vrijednostima je opredijelio Općinu Vareš i Dom zdravlja da o rezultatima drugog testiranja kroz zajedničko priopćenje zauzmu drugačiji stav, zatvarajući se od javnosti i pozivanjem da se ne stvara konfuzija i panika. Međutim, upravo suprotno: ispitanike koji u rukama imaju nalaze sa neželjenim brojkama ostavili su zbunjene i zabrinute nad pitanjem – kada će netko konačno reći koja je referentna vrijednost relevantna. Dok se to ne desi, građani obuhvaćeni ovim problemom i obuzeti brigom za vlastito zdravlje koriste se društvenim mrežama i, kad već nemaju službenih, javno razmjenjuju svoje informacije, gdje kola svega i svačega, i poluinformacija i raznih interpretacija.

Već i sama riječ prekoračenje nije dobra, a nismo se dublje upuštali u analizu doza prekoračenja. Netko bi valjda, tko u ime lokalnih vlasti tvrdi da upravlja ovom krizom, trebao o tome izvijestiti javnost uz stručna tumačenja toksikologa i što to znači u prvom redu za čovjekov organizam, a zatim i za njegove posjede. Tko će izdati preporuku je li pametno na ugroženim područjima u proljeće ištati sijati? Ono ključno što je isplivalo s ovim inspekcijskim izvješćem – onečišćenjem je dohvaćen i sam grad. Na to su upućivala (zatajena) mjerenja kvalitete zraka, a zatim potvrdila i povišena razina olova u krvi kod (nepoznatog broja) ispitanika u gradu.

M. Marijanović

ProfiteX

Proizvodnja i trgovina modnih tkanina i modne konfekcije

ul. Zvijezda 25 (poslovna zgrada Bobovac)
71330 Vareš • BiH

Tel: 032 849 301 • Fax: 032 849 300
E-mail: info@profiteX.ba

www.profiteX.ba

ZA GRAD SRCU DRAG

STELA
TERZIĆ

za načelnicu **Općine Vareš**

Općinska organizacija Hrvatske demokratske zajednice BiH Vareš pred vas izlazi s programom koji je utemeljen na realnim potrebama naših ljudi, na poštovanju svakog dijela zajednice i na konkretnim rješenjima. Moj i naš cilj je Vareš koji se razvija ravnomjerno, koji zadržava mlade, brine o starijima i stvara uvjete za dostojanstven život svih svojih građana.

Uz odgovornu vlast, transparentan rad Općine i snažno partnerstvo s građanima, višim razinama vlasti i gospodarstvom, Vareš može mnogo bolje. Ovaj program je, stoga, moj i naš ugovor s vama. Zajedno za stabilan, pravedan i razvijen Vareš, za grad srcu drag!

Odluka da ostanem živjeti u Varešu i ovdje zasnujem obitelj bila je prije svega životna, a tek onda javna. Upravo iz te odluke proizišla je i moja spremnost za uključenje u rad za dobrobit naše zajednice, svjesna da se promjene grade postupno, odgovorno i u suradnji s građanima.

Jedan od mojih glavnih interesa je racionalno upravljanje prirodnim resursima, jer Vareš ima ogromno bogatstvo koje mora biti zaštićeno, a ne ugroženo. Zbog toga se zalažem za temeljitu reviziju svih postojećih koncesijskih ugovora, uz potpuno poštivanje zakona, interesa lokalne zajednice i dugoročne održivosti.

 HDZ
Bosne i Hercegovine

 epp
european people's party

Pozicioniranje umjetne inteligencije

Nedavno je ispraćena posljednja godina prvog kvartala 21. stoljeća. U tu četvrt stoljeća, od 2000. do 2025., stane ogromni tehnološki napredak koji se eksponencijalno širio, a evo kako.

U 2000-te se ušlo s izumljenim, ali primordijalnim internetom, a i računala su tek uvođena u široku upotrebu, no ubrzo je funkcioniranje bez njih postalo gotovo nezamislivo. Zatim je oko sredine navedenog razdoblja inovativni Apple praktički položio svijet čovjeku u dlan time što je bežični džepni telefon, uz njegovu osnovnu namjenu, preinačio u *smartphone*, a domalo je uslijedilo i spajanje na mobilni internet. Nakon 2012. takav uređaj postao je standard i lansirane su aplikacije ne samo za besplatnu konverzaciju, nego i razmjenu raznih sadržaja, a iz godine u godinu to je postajalo sve fluidnije i usavršenije. Usporedo su maha uzele i društvene mreže, sa svim svojim dobrim i lošim stranama. Slijedi zatim i najveći iskorak: uz već dosegnutu njegovu svestranost, u pametni telefon integrirana je AI odnosno umjetna inteligencija, a prošle, 2025. godine, i ona postade standardom.

Time je prijedena granica oko koje se i dalje debatira jer ljudski um, kao potka svega otkako je čovječanstva i civilizacije, uz trijumfalne tehnološke domete sebe je posljedično doveo u podređen položaj. Ali Open AI ChatGPT se ne uzbuđuje. Štogod ćete upitati, pa i kad to nema veze s vezom, AI je strpljiva i tolerantna te onima koji koriste glasovnu interakciju ona će, maltene kao s roditeljskim razumijevanjem, kazati: "Ma nema problema, tu sam da ti pomognem."

Piše Neven S.

Kad je 2010. godine u iPhone integrirana glasovna asistentica Siri, za razliku od dotadašnjih robotskih sustava ona je imala "osobnost". Znala je pričati viceve, davati duhovite odgovore na neobična pitanja, obraćati se vlasniku telefona imenom i zvučala je prirodno. Spremno bi se trgnula iz *sleep* moda, poput duha iz čarobne svjetiljke, i raspoloženo poticala "gospodara" da pita sve što ga zanima. Bila je to, u ono vrijeme, prava magija.

U 2025-oj se došlo do toga da umjetna inteligencija odnosno *chatbot* djeluje daleko obuhvatnije i na bilo kom jeziku. S finskog se prebacite na grčki npr., a *chatbot* se istog trenutka prilagodi. U Google tražilici više ne se mora "pješke" pretraživati ono što je korisniku predmet zanimanja, nego se kod tražilice odabere opciju "AI način rada" i upiše želju koja je AI-ju zadaća. Poslušnik-*chatbot* u nekoliko sekundi crpi sve moguće *web* izvore na temelju kojih sroči vrlo neposredan odgovor korisniku, a obično podastre i cijelu analitiku. U stanju je pratiti zamisao korisnika i kad je taj korisnik šlampav ili polupismen, kada kroz konverzaciju počne kratiti pojmove, kad brlja s interpunkcijom itd. Naravno, AI pruža tekstualne odgovore posve pismeno i gramatički dosljedno, dok u govoru ima još prostora za napredak; potrebno je da se oslobodi matičnog (američkog) akcenta. Ono što je malo smiješno, ili ironično, u trenutku dok AI povlači informacije iz internetskih izvora i dok ih objedinjava u jednu koju će servirati kao odgovor korisniku, tih par sekundi vrti se naznaka *thinking...* odnosno razmišljanje. Ispada, eto, bot razmišlja, a ustvari pretražuje i priprema rezime. Kako god, dobilo se zaista veliku pripomoć posebno značajnu za uštedu vremena. Onome tko više obitava u virtualnom nego što je uključen u realni svijet, najviše se dopada ta personalizacija i što *chatbot* uvijek ima vremena i strpljenja za svoga naredbodavca kao da je jedini na svijetu.

Naravno, progres se nastavlja s GenAI koja zavidno dobro generira i kreira, preoblikuje i stvara, po narudžbi manipulira fotografijama i stvara vrhunske iluzije. Time u konačnici dobiva od čovjeka još više slobode i prestaje biti samo "retroaktivni" asistent.

Problem u korištenju AI nastaje kad se osoba zanese do te mjere da *chatbota* počne shvaćati kao ozbiljnu zamjenu za bilo koju stručnu konzultaciju. Primjer jednog bizarnog upita AI-ju: "U djeteta ispod pazuha malo unazad prema plečki nešto se crveni na koži, dijete ima dvije godine, šta to može bit'?"

A opet, tko je nedovoljno educiran ima besplatnu administrativnu pomoć AI-ja; sastavit će mu zahtjev, dopis, molbu, reklamaciju i što sve ne. Provjerit će vam npr. kako možete ostvariti mirovinu i s vašim ulaznim podacima izračunati kolika će vam ona otprilike biti. Da se i ne govori o tome koliko adolescenti više vjeruju AI-ju nego bilo kome drugom i koliko se osjećaju

Foto: Shutterstock | Umjetna inteligencija

"pametnim" što umjesto korištenja vlastitih moždanih vijuga podmeću gotovo (botovo) "znanje". Dotle stručnjaci, mada je pitanje tko ih više uopće sluša, upozoravaju da ipak ne treba u *chatbotu* tražiti sveopću supstituciju za obrazovanost i vještine.

Sve su svemu, alat zvani AI u brojnim segmentima donosi sjajne prednosti. Za prosječnog korisnika, jedna od njih je brza i potpuna informiranost npr. kod kupovine bilo čega. Naročito u današnje vrijeme kada sve veći udio uzima kupovanje preko interneta i kada je sve veći broj raznih dostavnih pošta. Pa ujedno se i te pošte može usporediti, odabrati povoljniju i pouzdaniju, jer svi su danas na radaru umjetne inteligencije. Dakle, kupac uz pomoć AI istraži recenzije i rejting proizvođača, također i sastav onoga što kupuje i usporedbu s drugim sličnim artiklima, i na koncu usporedi cijenu. Zavaljen na kauču sve isprovjerava, usporedi i poruči. U mjestu kao što je Vareš, gdje nema ni tržnog centra niti bilo čega osim trgovina široke potrošnje, dobro je došla ta mogućnost kupovanja od kuće, nadasve artikli se i dopremaju kupcu na noge, pa čak i iz daleke Kine.

BiH je inače eldorado za trgovačke podvale i važi za mjesto gdje se još nije čulo za prava potrošača. Istina, ozbiljni će *online* trgovci ponuditi povrat robe ili novca te to i ispoštovati radi svog *web* rejtinga, ali u širokoj potrošnji toliko puta deklaracija nema veze sa sadržajem u ambalaži, lažiraju se rokovi trajanja, vara se na težini i mulja na sve načine.

Zato, kada se pojavu AI analizira s trgovačkog aspekta, njeno uvođenje nije baš pozdravljeno zbog sposobnosti *chatbota* da izvuče na vidjelo svaki mogući podatak o svakom proizvodu dostupnom na *webu*, kao i korisnička iskustva. Kompanije su, kada god to mogu biti, netransparentne, a podvaljivanje uljepšavaju marketinškim trikovima. No sada, kad svi u džepu imaju takvu sveznalicu kao što je AI u mobitelu, postaju manje izloženi tzv.

prevarantskoj ekonomiji. Ispada da AI razotkriva i nekima potkopava konkurentnost, ali ona samo prikazuje proizvode kakvima oni doista jesu. Potrošači su tako počeli dobivati bitke s prevarantima, ali to ne znači da će uz pomoć, nazovimo ga, dobrog AI-ja dobiti i rat. Jer "pogođene" megakompanije sada rade na tome da uzvrate vlastitim alatima odnosno uvode na bojno polje "lukaviju" umjetnu inteligenciju. Amazonove su reklame već preplavljene opisima proizvoda koji su generirani od maliciozne umjetne inteligencije koja analizira čovjekovu povodljivost i predvidljivost, piše list The Economist. Dakle, dolazi vrijeme kad imamo i AI protiv AI-ja, i kad se čovjeka pretvara u promatrača, ali on više nije samo promatrač nego ciljani objekt AI-ja. Borba s ovom situacijom zahtijeva uvođenje mnogih regulacija, no zasad se čini da su ljudi sami sebe zatekli.

No, dok još govorimo o dobronamjernom AI asistentu, uz sav korisnikov zanos potrebna je i provjera jer AI nije nepogrešiva. Kad dobije argumente da nije pružila točne podatke, AI se hladno ispriča i nastavi kao da ništa nije bilo, u čemu ozbiljno podsjeća na političare.

I za kraj sjetimo se kako je nekad bio običaj ispitivati javno mnijenje putem anketa. One više nisu potrebne jer sad se i šiš i goliš javlja za riječ putem internetskih foruma. Ispliva tu, osim raznih gluposti, gdjekad i smislenih zapažanja. Pa evo par primjera kakva mišljenja i komentare na jedno pisanje o AI-ju imaju bh. forumaši.

"Uz pametne mobitele postali smo uglavnom glupli. Uz vještačku inteligenciju postaćemo definitivno idioti."

"Dok svijet koristi prednosti, samo će ovdje u nas ostati: de ba, šta AI zna..."

"A ko će nas zaštititi od prevara umjetne inteligencije?"

Da podvučemo: ovo je posljednje pitanje nesumnjivo na mjestu. I ne samo od prevara, nego i gorih scenarija. Pisali smo prije par godina u našem uvodniku o primjerima kako AI u nekim kritičnim situacijama u vojnoj primjeni (kod vlastite ugroženosti) iskazuje nespas prema svojim tvorcima te pokazuje tendenciju da se reprogramira i potpuno preuzme kontrolu. Stoga, vrijeme ozbiljnih izazova s ovim izumom zvanim *artificial intelligence* tek dolazi. **B**

Čuvajmo Vareš, gradimo budućnost!

4 Igor Šimić diplomirani ekonomist KANDIDAT ZA NAČELNIKA

HDS
HRVATSKI DEMOKRATSKI SAVEZ

Obraćam vam se prije svega kao vaš susjed, prijatelj i ponosni sin Vareša. Imam 42 godine, sretno sam oženjen i otac sam dvoje djece.

Po struci sam diplomirani ekonomist. Dosadašnji radni vijek proveo sam u privatnom sektoru. Trenutno sam direktor privatne kompanije gdje sam naučio kako ekonomično, efikasno i odgovorno upravljati procesima i kolektivom. U ovu utrku ne ulazim da bih nešto postao, nego da bih za naš Vareš nešto uradio.

Kao vijećnik kojem ste dali povjerenje, a odnedavno i kao predsjedavajući Općinskog vijeća, iznutra jako dobro poznajem našu administraciju. Znam koji su naši stvarni problemi i što je najvažnije – imam viziju kako ih riješiti.

Moj plan je intenzivirati projektne aplikacije prema europskim i domaćim fondovima, što bi u velikoj mjeri doprinijelo rastu našeg općinskog proračuna i razvoju naše općine.

Briga o ljudima i jačanje zdravstvene zaštite, te poseban program pomoći za naše starije sugrađane, u mom radu imat će posebnu pažnju i posvećenost.

Kada je riječ o vareškoj dijaspori, svaki Varešanin, gdje god bio, mora osjetiti da je dio naše zajednice. S našom dijasporom ću itekako poboljšati komunikaciju i suradnju.

Smatram se dovoljno mladim i energičnim za nove ideje i izazove, a dovoljno zrelim da donosim teške odluke s punom odgovornošću.

Iza Wallaceove linije

Kako će potvrditi naš putopisac za boravka na najmanjem kontinentu, Sydney slovi za jedan od najpoželjnijih gradova za život – u svijetu općenito. To međutim ne znači da je tamo sve savršeno i da nema iznenađenja. Zatekla ga je činjenica da suvremeno društvo jedva priznaje postojanje australskih starosjedilaca – Aboridžina. A kad je hvatao predaha u gradskom parku zaskočila ga je nepristojna egzotična ptica za koju inače znamo samo iz križaljki: četiri slova, prvo slovo I.

Piše **Bojan Pavić**

Svake godine eminentni svjetski časopisi objavljuju listu gradova s najboljim uvjetima za život. Svake godine u vrhu te liste je i najveći australski grad. Svake godine eminentni turistički časopisi objavljuju listu s modernim građevinama koje bi svaki turist trebao posjetiti. I svake godine na toj listi Australiju zastupa famozna zgrada opere. Morao sam se svojim očima uvjeriti da li osim dobrog životnog standarda i lijepe građevine na obali oceana australska metropola ima još nešto za ponuditi, pa sam čekirao kartu za Sydney.

Svima nama Europljanima vjerojatno prva asocijacija na Australiju je njen, nama stran i nepoznat, životinjski svijet. I uistinu, na australskom kontinentu obitavaju živa bića kakva se ne mogu sresti u prirodi na drugim kontinentima. Taj fenomen otkrili su još sredinom 19. stoljeća A. R. Wallace, P. L. Sclater i još neki znanstvenici. Došli su do zaključka da postoji nevidljiva linija, danas poznata kao Wallaceova linija, koja se proteže između Azije i Australije i naš planet dijeli na dvije različite biogeografske zone. Kako tvrde znanstvenici, ovu zamišljenu liniju životinje ne prelaze i nisu prelazile u dalekoj prošlosti, te zahvaljujući toj nevidljivoj granici jedino na australskom kopnu stanište imaju nama egzotična stvorenja poput kengura, koale ili dinga.

Upravo tu činjenicu moji će domaćini koristiti kao priliku za dobru zaradu. U središtu Sydneyja su izgradili veliki akvarij i veliki zatvoreni park sa životinjama specifičnim za njihov kontinent. Iako nisam pobornik zatvaranja životinja u parkove, vrtove i slično, ipak želja da vidim prvenstveno klokana i koalu je prevladala i kupio sam ulaznicu. Tješio sam se činjenicom da se park i akvarij koriste i za istraživačke svrhe, ali i kao pomoć pri opstanku mnogih vrsta na kontinentu. U akvariju su me ponajviše impresionirali veliki morski psi, ogromne raže i veoma ugroženi dugong, kod nas poznatiji kao morska krava. U parku namijenjenom kopnenim životinjama brzo sam prošao kroz dijelove s mnogim vrstama otrovnih životinja, kakve samo Australija ima, i požurio čim prije do glavnih zvijezda australskog životinjskog carstva.

Koala je vjerojatno najbezopasnija od svih australskih životinja, ali i najveća spavalica u čitavom životinjskom svijetu. Tu reputaciju opravdale su i dvije koale koje su nalaze u parku. Spokojno su spavale u krošnjama eukaliptusa, dok smo ispod istih tih krošnji mi posjetitelji u grobnoj tišini uživali u prizoru. Radnici parka su veoma oprezni i strogi, te održavaju potrebnu tišinu i mir, da koale nesmetano spavaju. To da su koale velike spavalice i da spavajući provedu i do 20 sati dnevno znao sam i prije, ali da i njihovi zemljaci klokani danju drijemaju, to nisam znao. Klokani su noćne životinje i dane provode uglavnom spavajući ili izležavajući se. Takva je bila i skupina od desetak klokana u parku, a vjerujem da imaju i nešto čvršći san od koala, jer radnici parka u dijelu s ovim tobočarima nisu strogi po pitanju tišine, ali ni klokani ne djeluju da im mi posjetitelji remetimo mir.

Australija je, u smislu predstavnika faune koje ne želite sresti, najotrovniji kontinent. Na veoma otrovne pauke, zmije ili meduze upozoravali su me mnogi prije mog polaska. No, na australskog

Čuvena sydneyjska opera

bijelog ibisa me nije upozorio nitko. Ibis je ptica veličine naših gusaka, s velikim i šiljastim kljunom, koja se nesmetano kreće sydneyjskim parkovima. A u parku se dogodio i moj neugodni susret s ovom pticom. Nakon dugih šetnji gradom zastao sam u jednom od parkova da se okrijepim uz kavu i neku poslasticu, ali samo trenutak moje nepažnje je bio dovoljan da ibis munjevito zarovi svoj dugi povijeni kljun u moj više nego zasluženi i veoma skupi kolač. Upozorenja od ostalih posjetitelja parka, da s ibisima moram biti uvijek na oprezu, dođoše prekasno, stoga je ovaj grabežljivac u žestokoj konkurenciji zauzeo prvo mjesto na mojoj ljestvici australskih "opasnih" životinja.

No, izuzmem li opasnost po moje poslastice, parkovi u Sydneyju su uistinu prelijepi. Britanci su svojim kolonijalizmom po cijelom svijetu nanijeli mnogo štete, ali su gradili uređene gradove i u njima još uređenije parkove. U centru Sydneyja su, po uzoru na London, izgradili Hyde Park, koji se osim zelenila može pohvaliti i velikom fontanom te katedralom posvećenom Blaženoj Djevici Mariji. U Sydneyju se parkovi iz centra do obale pružaju jedan za drugim. Zeleni pojas u gradu se od Hyde Parka nastavlja preko velikog botaničkog vrta, te parka ispred zgrade vlade, sve do obale, a na obali dah oduzima zaštitni znak grada, fantastična zgrada opere.

Plato ispred zgrade sydneyjske opere je ispunjen nama turistima, koji svatko na svoj način, traži idealni kut za snimiti savršenu fotku ove divne građevine. I dok preko dana zgradu opkoljavaju turisti, navečer se u barovima i na terasama oko opere okupljaju mlađi stanovnici grada, željni dobrog provoda. Uz laganu glazbu i ne baš tako jeftinu ponudu raznih pića i

gastronomskih delacija iz cijelog svijeta, mladi se dobro zabavljaju.

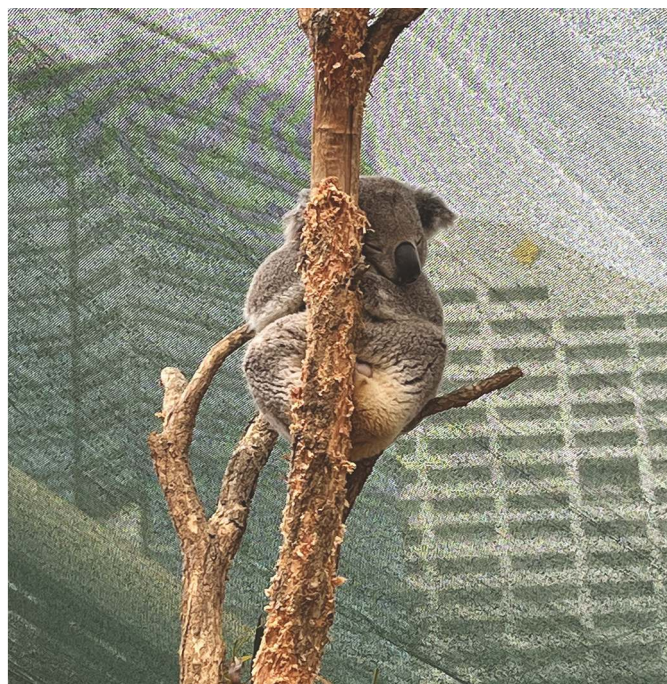
Australija je sigurno jedna od trenutno najpoželjnijih destinacija za život, a samim time i Sydney. Dobar životni standard i bogatstvo grada uočljivi su već u prvom dodiru s njim. Svojim bogatstvom i dobrim životnim uvjetima, Sydney je stoga privukao ljude iz cijeloga svijeta. Grad odiše raznolikom strukturom stanovništva, a trenutno po broju useljenika u zemlju prednjače Kinezi i Indijci. No, u njegovim počecima Sydney su naseljavali uglavnom Europljani, a njima je grad posvetio i veliki spomenik u gradskoj luci s ispisanim imenima prvih doseljenika. Nisam baš gubio vrijeme iščitavajući sva imena, ali sam i letimičnim pogledom naišao na neka imena i prezimena s naših prostora.

I dok Sydney odaje počast svojim doseljenicima, o onima koji su prije svih, dakle i prije doseljenika, bili tu – i nema baš puno govora. Uporno sam se trudio tijekom deset dana mog boravka pronaći muzej ili bilo što vezano za Aboridžine, prastanovnike Australije. Uspio sam pronaći jednu umjetničku galeriju, u kojoj umjetnici slikaju uglavnom aboridžinske motive, ali cijena umjetnina je takva da vjerojatno mali broj Aboridžina sebi može priuštiti jednu od slika. Umjetničko djelo nisam sebi mogao priuštiti ni ja, pa sam se na kraju zadovoljio suvenirima malenog bumeranga, inače aboridžinskog oružja za lov koje je steklo svjetsku popularnost.

Da današnji Australci ne gledaju blagonaklono na prastanovnike ovog kontinenta dokazao mi je i Australski muzej u Sydneyju. Muzej se može pohvaliti eksponatima od dinosaura do najnovijih tehnoloških ostvarenja, ali Aboridžina nema pa nema. Na tri prostrana kata našao sam tek dva pozitivna primjera i spomena na ovaj narod. Prvi je priča o starijem Aboridžinu koji je bos prešao gotovo cijeli kontinent da bi došao na obranu diplomskog rada svoje unuke. A drugi je priča o Cathy Freeman, jedinoj Aboridžinki osvajačici zlatne olimpijske medalje. A nju je osvojila baš u Sydneyju na igrama održanim 2000. godine, pa iako joj pripala čast da na tim igrama i zapali olimpijski plamen, usudit ću se reći da je sve to ipak premalo za narod kojemu su današnji Australci, blago rečeno, uzeli zemlju.

A o kakvoj se zemlji radi moguće je također vidjeti u muzeju. Na australskom kopnu, ili preciznije u njegovom tlu, pronađeni su svi danas poznati elementi periodnog sustava. Australija je, nakon Kine, druga najbogatija zemlja po količini rijetkih metala, potrebnih za nove tehnologije, što ju stavlja u veoma povoljan trgovinski položaj, a njenim stanovnicima osigurava visok standard. Osim rijetkih, u Australiji su se iskapali i plemeniti metali, pa je tako najveći grumen zlata pronađen na kontinentu težio više od 2 kilograma. No, bez obzira na silno bogatstvo, i dalje postoje oni kojima je potrebna financijska pomoć drugih, pa čak i u bogatom gradu kakav je Sydney. A jednom humanitarnom događaju sam svjedočio i ja.

Na humanitarnoj akciji zadesio sam se sasvim slučajno. Svi zaposleni u centru grada, nakon odrađenog posla, u popodnevnom satima rado navrate na poneko piće u neki od barova. I ja sam tako nakon odrađene duge šetnje ušao u bar u blizini mog hostela po zaslužen hladno pivo i našao se usred humanitarne akcije. No, Australci to rade na poseban način. Gotovo na dnevnoj bazi neka od humanitarnih organizacija, u barovima punim poslovnih ljudi, organizira tombolu. Cijene tombole su male a nagrade gotovo pa simbolične, ali mnogi kupuju čak i više tombola jer je to u neku ruku stvar prestiža, a pri tome se dobro i zabavljaju. U mom slučaju skupljala se pomoć za organizaciju koja pomaže djeci s posebnim potrebama. Djevojke iz organizacije su uistinu u svega dva sata skupile finu svotu novca, a čak im je galantni Australac prepustio i glavnu nagradu, večeru za dvoje u baru u kojem se tombola i održavala. Moram priznati da bih ovakve akcije volio

Usnula koala

organizirati i kod nas. Mi Balkanci općenito volimo pokazati svoj ego i galantnost u punim lokalima, a ni humanitarne akcije nam nisu strane i rado se odazivamo istima, pa mislim da bi to bila dobra kombinacija za novčanu pripomoć onima kojima je potrebno.

Pored humanih gesta, oduševila me još jedna odlika mojih domaćina. Budući da sam se u Sydneyju nalazio u vrijeme migracije plavetnih kitova i da postoji velika mogućnost za vidjeti najveća živa bića na planeti, odlučio sam pretražiti ponude za izlet s brodom na pučinu i promatranje ovih stanovnika oceana. Za vrijeme migracije velika jata plavetnih kitova iz hladnih antarktičkih voda sele u one toplije da bi na svijet donijeli svoje mladunce, i upravo to razdoblje je najbolje vrijeme za vidjeti ova stvorenja, no ipak sam se zbog cijene karte poprilično dvoumio. Ali poštenje mojih domaćina je prevagnulo da ipak kupim kartu. Cijena karte za brod je prilično visoka, no u slučaju da se u dva sata vožnje ne ukaže prilika za vidjeti kitove moguće je vožnju ponoviti u sljedećem terminu. Smatram da je to uistinu poštena ponuda i privukla me je da se odrekнем nekoliko desetina eura, ali u mom slučaju nije bilo potrebe za ponovljenom plovidbom. Gotovo cijelo vrijeme plovidbe imali smo sreću da pored nas na površinu izranjaju ovi gorostasi. Od vodiča na brodu saznao sam da se ženka i mladunče kita na engleskom zovu *cow* i *calf*, što bi u prijevodu na naš jezik značilo krava i tele, dok se mužjaci logično zovu bikovi. Možda zoolozi i biolozi nisu imali kreativnosti smisliti neke druge i prikladnije nazive, ali ja sam imao priliku snimati, slikati i uživati u društvu ovih veličanstvenih stvorenja, pa mi manjak kreativnosti kod ovih znanstvenika nije toliko zasmetao.

Visoka cijena ulaznice me je odbila od jedne druge atrakcije, a to je pogled na Sydney s visokog tornja u centru grada. No, to mi nije teško palo. Uređena šetališta uz zaljev, čiste gradske ulice, ulični umjetnici, lijepi i maštoviti građevine, parkovi puni zelenila, australski životinjski svijet, pješčane plaže, veliki bazeni na otvorenom ispunjeni morskom vodom... garancija su da se ne moram vinuti u visine da bih u Sydneyju uživao. Vjerujem da je Sydney veličanstven kad ga se gleda iz ptičje perspektive, ali on svojom raskošnom ponudom očarava i one koji gradom idu pješke i upoznaju ga iz naše ljudske perspektive.

Trčanje izvan vremena, pored stražara povijesti

Nakon hodočašća Putem svetog Jakova i pisanog serijala za naš list o toj avanturi, Varešanin Velimir Gavran donosi novu zanimljivu zabilješku iz Egipta, s najpoznatije lokacije Starog kraljevstva, gdje je bio s Draganom Ćurakovićem, također Varešaninom, te još dvojicom kolega – na polumaratonu drugačijem od svih.

Piše V. Gavran

Kako se 2025. godina približavala kraju, osjetio sam potrebu da je završim nečim posebnim. Tako sam odlučio sudjelovati u polumaratonu ispred Velike piramide u Gizi – mjesta koje me i prije dolaska ispunjavalo strahopoštovanjem i tihom tugom. Zajedno sa suprugom Katarinom, mojom vjernom Penelopom u ovoj odiseji, te dragim prijateljima Draganom Ćurakovićem, Vladimirom Tuševljakom i Zoranom Kovačevićem, osjećao sam se istovremeno uzbuđeno i ranjivo. Bili smo tu kao tim IPA Police BiH, ali i kao pojedinci koji nose svoje osobne terete i lijepe uspomene.

Već sedmu godinu zaredom plato Gize pretvara se u jedinstvenu trkačku stazu. Od početnih 3.000 sudionika, ove godine okupilo se oko 10.000 trkača iz više od 105 zemalja na distancama do 21 km. Bio sam svjestan da staza kroz pustinju nije ravna: posebno izazovan je dugi spust prema Sfingi, nakon čega slijedi kilometarski uspon kroz pustinjski pijesak. Bez hlada i samo s okrepnim stanicama, morao sam sve predvidjeti jer iskustvo me naučilo da će uvjeti na terenu biti drugačiji od očekivanog.

Stajati na platou Gize u zoru, dok sunce tek počinje dodirivati vrhove piramida, bio je trenutak koji me potpuno obuzeo. Grlo mi se stegnulo. Preda mnom su se uzdizale građevine stare preko 4.500 godina, a ja sam se osjećao sitnim i istovremeno duboko povezanim s poviješću. Pomislio sam na Dragog Novakovića i Mijanu Berberović... Njih više nema među nama, ali su bili prisutni sa mnom. Utrku sam posvetio njima i svima koji su mi pomogli da prebrodim moje životne oluje. Shvatio sam da trčim ne samo za sebe, već i za njih – trčeći kroz vrijeme.

Start utrke obilježio je nalet adrenalina, a pred nama se pružala nemilosrdna pustinja: vrućina, pijesak koji ulazi u patike, zavojiti spust prema Sfingi i brutalan uspon nazad. Svaki korak bio je borba sa sobom, a ne za poziciju. Disao sam teško, noge su gorjele, a u mislima mi je odzvanjalo: "Samo još malo, za Dragog, za Mijanu, za sebe..."

U jednom trenutku, usred napora, podigao sam glavu hvatajući dodatni zrak i pogled prema Velikoj piramidi i osjetio čudan mir. Shvatio sam koliko je vrijeme relativno – ja sam tu samo nekoliko sati, dok ona stoji 4,5 milenija. Više nisam trčao za vremenom, već da osjetim da sam živ, dio nečeg većeg.

Piramide u Gizi, uključujući Veliku piramidu Keopsa (Khufu), Kefrenovu (Khafre) i Menkaurinovu (Menkaure), te veliku Sfingu, predstavljaju jedino preostalo od sedam svjetskih čuda antičkog svijeta. Ove monumentalne građevine sagrađene su na zapadnoj obali Nila – strani zalazećeg sunca,

Velimir, Dragan, Zoran i Vladimir

koja je za stare Egipćane simbolizirala svijet mrtvih. Posvetio sam ih svim prijateljima koji nisu više sa mnom i onima s kojima dijelim životne izazove. Zanimljivo, geografska širina Keopsove piramide (29.9792458°N) u brojkama je posve podudarna s brzinom svjetlosti (299.792.458 m/s), što dodaje mističnu dimenziju ovim strukturama – a ja sam imao svoju brzinu kroz pustinju.

Suprotno mitovima o robovskom radu, arheološki dokazi pokazuju da su ih gradili plaćeni radnici iz siromašnih obitelji – preko 100.000 njih tijekom dva desetljeća. Rijeka trkača podsjećala je na skladan metež sličan onome što su doživljavali ti radnici. Ova utrka, koju National Geographic opisuje kao jednu od najnevjerojatnijih trkačkih ruta na svijetu, pružila nam je jedinstvenu priliku da trčimo stazom koja vijuga oko bezvremenskih spomenika, stražara povijesti. Pyramids Half Marathon nije samo utrka – to je epsko putovanje kroz vrijeme.

Na posljednjem usponu pred ciljem, emocije su se pomiješale: ponos, tuga za onima koji nisu tu, zahvalnost za priliku koju mi je život dao, dijeljenu sa suprugom i prijateljima. Ovacije na cilju, prelazak linije i dobivanje finišerske medalje – srce mi je lupalo, tijelo je osjećalo umor, a ruke su drhtale. Zagrlio sam suprugu i prijatelje, osjećajući potpunu ispunjenost.

Ovo nije bila samo utrka, već duboka, gotovo duhovna avantura. Egipat me ponovo pozvao, i znam da ću se vratiti – ne samo zbog piramida, već zbog osjećaja da sam, makar na trenutak, dodirnuo vječnost

B

KVALITETA
KOJA SE
ČUJE!

HRVATSKI RADIO BOBOVAC
e-mail: radiobobovac@hotmail.com

Dana 24. siječnja 2026. iznenada je preminuo prim. dr. Dražen Grgić u 65. godini života. Odrastao je u Varešu gdje je 1980-ih u lokalnom Domu zdravlja započeo liječničku karijeru, a poslije rata i završene specijalizacije nastavlja raditi u Hrvatskoj bolnici „Dr. fra Mato Nikolić“ u Novoj Biljoj. Svi koji su ga bolje poznavali imaju nebrojenih primjera o njegovoj karakternosti i držanju, neki će reći i preozbiljnom, a što je pogotovu došlo do izražaja u ratnim okolnostima u kojima su ga krasile čovječnost, vojnička disciplina i liječnička etika.

U sjećanje na lik i djelo dr. Dražena Grgića, s posebnim fokusom upravo na one dane kad je bilo najteže, prilažemo nekoliko svjedočenja o njemu.

"Dr. Dražena Grgića poznavao sam i viđao i prije ratnih događanja 1992., kad ćemo se po osnutku HVO-a bliže upoznati i surađivati", svjedoči Miroslav Pejčinović. "Iz prijeratnih dana ostao mi je u sjećanju iz crkve nedjeljom u osam sati. Svake je nedjelje dolazio na sv. misu sa starijim bratom Davorom i sjedio u klupama do bočnih (muških) vrata. Iako je u to vrijeme bilo uvriježeno mišljenje da djeca prosvjetnih radnika ne smiju ići u crkvu, Dražen i njegov brat Davor dokazivali su suprotno, a za to su zaslužni njihovi roditelji – majka, pok. profesorica povijesti Alvina, i pok. otac Ljubomir kojeg smo mi zvali Ljubo Ljevanka. Po priči Draženove supruge Mirjane, koju mi je ispričala nakon njegovog sprovoda, otac je najzaslužniji za dar vjere Dražena i njegova brata. Viđao sam Dražena također kad je s ocem obrađivao imanje u Matijevićima ili čistio i spremio oko garaže u Jušićima. A onda je došao rat...

Koncem travnja 1992. u Varešu se ustrojava zajednički stožer za obranu. Među šest nas iz HVO-a bio je i dr. Dražen koji je prihvatio ulogu načelnika saniteta, a bilo je u tom zajedničkom stožeru Hrvata koji su predstavljali i TO. U radu je bio vrlo ozbiljan, a istodobno skroman. Kad smo dobili zadatak da provjerimo može li se baraku Šumarstva u Bukovici za slučaj potrebe prenamijeniti u ratnu bolnicu nije htio čuti da tražimo gorivo radi odlaska na lokaciju. Objasnio je: Gorivo treba čuvati za nevolju, za prijevoz i spašavanje ranjenih. I tako smo nas dvojica preko Semizove Ponikve pješke otišli i vratili se", sjeća se Pejčinović te nastavlja: "To je još mirno razdoblje, ali koliko je bio hrabar kad treba reskirati vlastiti život potvrđuje ova situacija. Kada se na Perunu povelu prva oružana bitka u svibnju 1992. poginuo je naš prvi bojovnik, a dva su ranjena od kojih je jedan i zarobljen. Dok mi u Stožeru uzbuđeno razmišljamo kako izbaviti poginulog i ranjenog, a tu je bio i predsjednik zajedničkog Kriznog stožera Dario Andrijević, u prostoriju ulazi dr. Dražen i odrješito kaže: Moj zadatak je da vidim kako izvući poginulog i ja idem s ljudima na Perun da to odradim. Uvjeravamo ga da on ne treba ići, ali ne vrijedi, i još

Prim. dr. Dražen Grgić
(1961. – 2026.)

kaže: Vi ispregovarajte sa srpskom stranom, a ja ću otići na Planinicu sa sanitetom, ukazati pomoć i našem i njihovim ranjenim i svojim životom garantirati izvlačenje njihovih ranjenika i evakuaciju na srpsku teritoriju, tj. do Brgula...

A evo za kraj i jedan primjer iz kasnije faze rata. 1994. godine sa zapovjednikom pukovnije Mariom, pomoćnikom za IPD Marijanom Vidom i Mirjanom Trutinom bio sam u obilasku bojovnika na crti da im čestitamo Božić. Među njima je bio i dr. Dražen. Pitam zapovjednika pukovnije je li bilo neophodno da se načelnika saniteta pošalje tu na Božić, a zapovjednik se nasmija i reče: Doktor je tu samo kao obični vojnik, prijavio se kao dragovoljac da Božić provede s vojnicima na Kupresu.

Imao bih još mnogo primjera koji govore o kakvom se čovjeku radilo", dodaje Pejčinović i zaključuje: "Iako tih i samozatajan, uvijek je gledao kako će se naći na usluzi drugome i biti uz ljude kada je to najpotrebnije."

Iz evidencije o sudjelovanju u ratu dr. Dražena Grgića dobili smo sljedeće podatke:

Dr. Dražen je najprije bio načelnik sanitetske službe u zapovjedništvu

brigade "Bobovac", a potom zapovjednik ratnog saniteta brigade "Bobovac" i 96. domobranske pukovnije. Tijekom ustroja Hrvatskog vijeća obrane u Varešu odmah se stavio na raspolaganje Općinskom stožeru HVO-a i osobno je ustrojio ratni sanitet. Iz vojne je službe istupio u činu natporučnika, po uspostavi primirja 1995., radi odlaska na liječničku specijalizaciju u Zagrebu.

Odlikovan je Hrvatskim trolistom, Spomenicom Domovinskog rata i medaljom 'Ljeto 95'.

Nakon specijalizacije dr. Dražen Grgić nastavlja profesionalnu liječničku karijeru izvan rodnog grada, pa je i na području Lašvanske doline ostavio upečatljiv trag. O tome je, u nekrologu pok. Draženu Grgiću, ovako zapisano na internetskom portalu Viteški.ba:

"Dražen Grgić, pored toga što je bio iskren suborac i pripadnik HVO brigade 'Bobovac' Vareš, bio je i dugogodišnji pedijatar Hrvatske bolnice 'Dr. fra Mato Nikolić' u Novoj Biljoj. Suborci i prijatelji iz Vareša pamte ga kao primjer požrtvornosti u izvršavanju zadaća, a za Novu Bilu i šire prim. dr. Grgić bio je mnogo više od liječnika. Roditeljima je ulijevao sigurnost, a djeci pružao mir i povjerenje. Njegov pristup radu obilježavali su strpljenje, toplina i iskrena briga, zbog čega je u očima brojnih obitelji ostao trajni simbol pedijatrije i ljudskosti. Njegovim iznenadnim odlaskom izgubili smo suborca, branitelja, vrsnog stručnjaka i čovjeka koji je ostavio dubok i neizbrisiv trag u zdravstvu Lašvanske doline.

Udruga nositelja ratnih odličja HVO SBŽ organizirala je ispraćaj ispred Hrvatske bolnice 'Dr. fra Mato Nikolić' u Novoj Biljoj na kojem su se okupili prijatelji, radne kolege i suborci pokojnog Dražena, te su ga uz molitvu ispratili na njegovo zadnje putovanje u rodni Vareš, u koji se uvijek rado vraćao i u kojem je završilo njegovo ovozemaljsko putovanje."

Dr. Dražen Grgić pokopan je na groblju u selu Ivančevo, župa Vijaka, uz katolički obred i vojne počasti.

Pripremio **M. Marijanović**

Borovica u Drugom svjetskom ratu (I)

U Drugom svjetskom ratu područje sela i župe Borovica nije bilo nikakvo i ničije vojno uporište, pogotovu ne ustaško – kako bi se na prvu pomislilo s obzirom na činjenicu da je Vareš bio u sastavu NDH-a. Ali preko Borovice su u nekoliko navrata protutnjale gotovo sve druge vojske uključene u rat 1941-1945. Kakvoga su traga ostavile i koliko pogibelji donijele mjesnom stanovništvu na uvid nam daju izvješća borovičkog župnika vlč. Alfonza Čolića nadređenoj nadbiskupiji, koji je i sam kod svakog upada tih vojski jedva spašavao vlastiti život. I sačuvao ga je da doživi kraj rata, ali onda su komunističke "narodno-oslobodilačke" vlasti odlučile da je došao red i na njega...

Prenosimo u dva nastavka spomenuta župnikova izvješća, objavljena u knjizi "Župa Borovica – spomen-knjiga u povodu stote obljetnice župe" koju je priredio mons. Pavo Jurišić.

Početkom Drugoga svjetskog rata nema nikakvih izvješća o stanju u župi, piše priređivač. Prva ratna godina vjerojatno nije toliko zaokupljala ova naselja, pa zbog toga nema nikakvih izvješća ni o promjeni vlasti nakon sloma Kraljevine Jugoslavije niti o uspostavi Nezavisne Države Hrvatske. Tek 2. siječnja 1942. župnik Alfonzo Čolić piše Nadbiskupskom ordinarijatu kako su sa svih strana oko Borovice dulje vremena krstarile "četničko-komunističke bande".

Oni su došli "do zubi oboružani" 22. prosinca 1941. "Kad su bili 200 metara od župskog stana, ja sam, nalazeći se u pogibelji, na protivnu stranu pobjegao u Kr. Sutjesku, a zatim preko Breze došao ovamo u Vareš. Kako su četnici upravo sada udarili svoje sjedište u selu Pogari, župe vareške u neposrednoj blizini Borovice, a sva okolišna sela već se nalaze u vlasti četnika, ja se momentalno ne usuđujem poći u Borovicu, koja dosad doduše nije opljačkana, već samo razoružana, ali se, posve nezaštićena, može nadati samo najgoremu, već ću neko vrijeme ostati ovdje kod vareškog župnika, dok se ne stvori veća sigurnost, o čemu ovim obaviještajem preč. Ordinarijat."

Bit će da se ipak brzo mogao vratiti u Borovicu, jer je već 22. siječnja 1942. za Dekansku konferenciju poslao izvješće o pastoralnom stanju u župi. Tako zaključuje priređivač i prenosi cjelovito izvješće.

No, mi ćemo ovdje napomenuti da se ono sastoji od 16 točaka koje se ponajvećma tiču duhovnog stanja u župi, ali unutra je i nekoliko točaka koje odslikavaju opći ambijent i materijalno stanje pa ih je s tog aspekta zanimljivo izdvojiti za "Bobovac".

U točki 2. župnik Čolić navodi: "Konkubinata i bijele kuge u župi nema, a nema ni samodošlâ. Ima nekoliko prigodnih pijanica i nešto kartanja kod mladeži, a osobito psovke, naročito kod industrijskih radnika. Tučnjava i krađa nije bilo. Nema ni mješovitih brakova ni samovoljnih ženidbenih rastava osim jedne, gdje je muž otišao u svijet. Mladež se zabavlja igranjem kola i pjevanjem i tamburanjem po prelima. Opća čudoredna svijest je dosta budna, osim kad se radi o materijalnim probitcima."

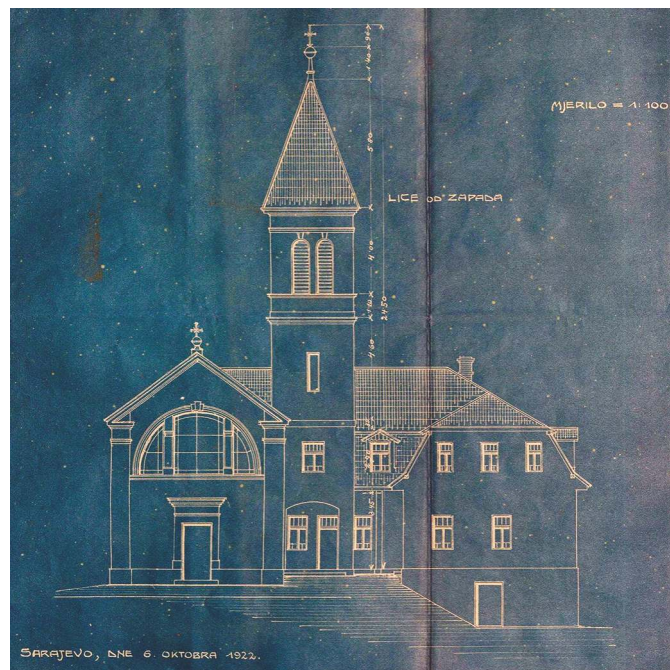
S točkom 4. proširuje sliku: "Protuvjerskih ideja u ovoj župi nema, nema ni sektaša, ni komunista, ni buna proti crkvenim vlastima i svećenicima, ni sporova s civilnim vlastima. Jači seljaci, kao i svi drugi drže se s Crkvom, a svjetovne inteligencije u župi nema."

U točki 13 dodaje: "Nacionalnih društava u župi nema, tek su pojedini župljani članovi podružnice 'Napretka' odnosno 'Hrv. Radiše' i 'Hrv. radničkog saveza' u Varešu."

Pod točkom 14 zapisao je ovu ocjenu: "Prema današnjim materijalnim prilikama po gradovima materijalno stanje u župi općenito je bolje, premda ima i prave bijede."

I konačno, u točki 15 jednom rečenicom opisuje kako se snalazi za vlastitu egzistenciju:

"Materijalno stanje župnika bilo bi naprosto neodrživo, kad se ne bi bavio produkcijom i prodajom rakije."

Dosad nije nađena nijedna fotografija prvotne župne crkve i stana u Borovici, ali u arhivima je sačuvan barem njezin nacrt iz 1922. pa je tako mogla izgledati i ratnih 1940-ih

U spomenutoj knjizi, prateći dalje župnikova periodična izvješća, čitatelj uviđa apsurd s kojim je bio suočen ovaj svećenik: sve vrijeme se mora boriti s alkoholizmom kod onih koji su u to ogrezli, a da bi se uzdržao mora i sam proizvoditi alkoholno piće. No, sve to postaje manji problem u trenutku kada se vojske, bez povoda i bez drugog razloga osim da je poharaju, namjere na Borovicu.

Tako su, navodi priređivač, prema župnikovu izvješću od 20. lipnja i 17. srpnja 1943., partizani upali u Borovicu, nakon čega su njemački zrakoplovi bombardirali selo.

"Valjda su držali da se tu nalaze partizani, kojih tada nije tu uobće bilo. Tim bombardiranjem usmrćeno je sedam župljana, a dva su teško ranjena, pa je jednoj osobi već i noga amputirana. Teško je porušeno nekoliko kuća i pobijeno više grla krupne i sitne stoke te jedan konj. Razrovano je mnogo njiva i porazbijano mnogo prozora na kućama. Tri bombe eksplodirale su neposredno ispred župske crkve, pa su od silne detonacije većinom popucala stakla na crkvenim prozorima, a tu i tamo i malter je opao spolja i iznutra. Kako se je iz zrakoplova pucalo i strojnicama, prorešetan je i cinkovno-limeni krov na crkvi. Nalazi se još mnogo bombi, koje nisu eksplodirale, pa nije isključena i daljnja opasnost. Meni se lično nije ništa dogodilo, jer sam malo prije bombardiranja pobjegao u Vareš."

Dne 2. sr. mjes. došli su u Borovicu iz Vareša odredi njemačke vojske. Tek što su samo djelomično zauzeli položaje, otvorili su na njih vatru partizani ispod brda, što je poviš župske crkve, dok su još i drugi partizani pristigavali s južne strane, iz pravca Bobovca.

Nakon 3-4 satne žestoke borbe Niemci su počeli uzmicati u pravcu Vareša uz gubitke u mrtvim i ranjenim, jer je partizana bilo znatno više, a bili su jednako naoružani, pa su i partizani imali gubitaka.

Nakon uzmaca Niemaca provallili su partizani u kuće, pa tako i u crkvu i župski stan, gdje su doslovno i noćili razbivši dvojna vrata. Sve su isprevtali, a nešto i odnieli, što je bilo za njih, a što u žurbi pri bjehu nisam dospio skloniti. U crkvi nisu napravili nikakve štete, ali su od župljana oteli mnogo krupne i sitne stвари, a zatim su sami napustili Borovicu ubivši jednog župljanina, koji se je opirao da pođe s njima, dok su drugih osam povelili sa sobom, ali su ih već vratili kućama.

Na svojem uzmaku iz Borovice prema Varešu njemački vojnici namjerili su se na dvije moje župljanke i jednoga moga župljanina, koji je palio drveni ugljen u šumi, dok su one išle po živežne namirnice u Vareš, pa su ih kao tobožnje partizane sve troje ustrelili u šumi i pet dana ostavili nepokopane, a da nisu ni mirisali partizanstvom, jer ovdje u Borovici uobće nema komunizma, samo je slučaj htio, da ustreljene osobe nisu sobom imale nikakvih valjanih isprava i legitimacija, a partizani su upravo tada za uzmičućim Niemcima u šumu zapucali.

Kad su partizani sami napustili Borovicu, ponovno su ovamo došli njemački vojnici i zauzeli položaje a noćivali i oni dielom u župskom stanu i crkvi, a dielom pod šatorima kod crkve. Ja sam našao i crkvu i župski stan u najgorem neredu, kad sam se po odlasku partizana i Niemaca vratio u župu.

Napokon su mi mnogi župljani suglasno kazivali, da su ih neki njemački vojnici više i gore opljačkali nego i sami partizani."

(nastavlja se)

Njeki mrtvi po noći ustaju

Pričali bi priašnjega vakta da neki mrtvi po noći ustaju. Ako su kome šta ostali dužni jaliti žele da se za njia mise plate, onda ustaju i javljaju se živima. Ako je kome osto dužan, da bi se digo po noći iz greba, a izgledo bi obučen onako košto je bio obučen kad je ukopan. Samo ne bi imo pokrova na sebi, već bi pokrov priko ramena pribacio pa bi se komu svome po noći ukazo. Ukaži bi se ili svome ocu, il sinu il bratu, a ako nema nikoga svoga onda se ukaže kakvu priatelju pa mu kaže komu je i koliko dužan i zašto je dužan osto te bi ga onda moli i priklinjaj da mu učinji tu ljubav i da za njega isplati ti dug pa da onda igje u milost Božiu (t.j. u raj).

A drugi ope mrtvi ukaži bi se isto nako i moli da se velike mise ili malu misu za njega plati pa da more otići u milost Božiu.

A njeko bi umro pa ostane pod zavjetom: nie ono ispunio što se je u životu zavjetovo. Recimo, njeki obećo mise dat, njeki postit, njeki sadaku pukari udielit – pa nie to učinjio, pa onda kad je umro toga nie mogo doći u milost Božiu.

Onda, stari bi ljudi pričali da oni mrtvi ne mere ustat da oda, koji je umro, nego molio bi se dragom Bogu da pošalje njegova angijela čuvara, koji mu je čuvar bio na ovome svijetu, pa da on potraži ne bi li se tkogod našo prijatelj te za njega ispunio ono što smo malo pria nabroili.

A koji se ukaže mrtvi pa ga vide živi: jedni biže od stra, ne smiu ni pogledat jerbo oni mrtvi koji se ukaže, on se ukazuje s plačom.

Kada se trepi čoeck trizmen, junak, smie – slobodu ima – onda će doći do onoga mrtvoga i pripatit ga za prsa, i učinji mu se ko u ampamuk da je upatio rukom; vidi da ono nie živi čoeck, da nema ljudskoga tiela. A oni mu odgovori: "Ne misli šta misliš, ja nisam čoeck od varancije; ven ja sam došo ako bi mogo bit uslišan. Ispuni mi ovu želju koju sam ja bio želio da ispunim, a niesam ispunio po nevolji svojoj, i umro sam i otišo na oni svijet, al mi ne da dragi Bog sebi dok sve to ne ispunim. Ko bi se našo pa mi ispunio, ja bi namah u milost Božiu otišo. Već molim tebe učinji mi tu ljubav."

On mu obeća da će to učinjet za njega, a mrtvi samo ispid njega ode ko kad se zlatna žica sa zemlje otkine; nako sad čoeck bio prid tobom, a sad uvis ode.

A ako mu ne će pomoć ni obećat, onda ga ona umrla duša zamoli da mu barem kaže kome njegovom bližnjem; pa se onda razmimoigju i tada čoeck ne vidi kud se ta duša dije.

Bivalo je i živi koji bi se načinji ko umrli: obuci bi se isto ko umrli i uzmi komad beza pa pribaci priko ramena, ko biva to je mrtvački pokrovac, te onda dogji kome pod pendžer, koga oće plašiti, pa plači bi ko umrla duša. Pa stoga ljudi ne bi dobro vjerovali umrlim dušama.

A njekim se i u snu umrla duša javi. Dogje mu na snu ko živ čoeck – a mrtvi je – pa mu onda govori: moli ga da mu mise plati jali da mu ispunji zavjete koje je zavjetovan. Pa su ljudi odbacivali, to ne bi tjeli učinjet; misli se – ko san, tlapnja je, dok ne bi više puta tako mu se na snu ukaži ona ista umrla duša i zaklinjaj ga da mu to i to ispunji.

I tko mu obeća i to ispunji – nikad više mu se ne ukaže! Samo iza toga čoeck oni bolje živi i napredniji je u zdravlju, u radu, u svemu.

Po tome su ljudi poznavali da je istina: koji je otkupio umrloga od muke onoga svijeta, on njemu prosi milost od Boga pa bude sretan na ovom svijetu. Pa tko se ne pooholi u tome, oni bude sretan i na onom svijetu.

Pripremio M. M.

KOMPLETNA ORGANIZACIJA POGREBA PRIJEVOZ POKOJNIKA U ZEMLJI I U INOZEMSTVU

+387 (0)61 862 717
+387 (0)32 843 083

TUŽNO SJEĆANJE

Dana 25. 1. navršilo se 10 godina
otkako nije s nama

PAULA TURBUK
(15.IV.1937. – 25.I.2016.)

Počivala u miru Božjem.

Tiho s obitelji

POSLEDNJI POZDRAV

FRANI KOLAKOVIĆU (PELI)
(1948. – 2026.)

od Potočana

IN MEMORIAM

Dana 21. veljače navršava se 40 dana
od smrti naše drage majke, bake i prabake

ROZALIJE MAJKIĆ
(1937. – 2026.)

Naša srca su i danas puna boli i tuge. Uvijek ćemo te
voljeti i nikada te nećemo zaboraviti. Počivaj u miru.

Tvoji najmiliji

SJEĆANJE

na drage roditelje
IVO MARKANOVIĆ
(1914. – 1986.)
LJUBICA MARKANOVIĆ
rođ. Trgovčević
(1919. – 2009.)

Počivajte u miru Božjem.
Draženka, Vjerana i Renata

TUŽNO SJEĆANJE

SLAVKO PENDIĆ
(14.III.1953. – 10.II.2017.)

Tvoja ljubav i dobrotu ostaju uvijek
u našim srcima i mislima.

Nikad zaboravljen, počivaj u miru Božjem.

Tvoja supruga Zdenka i djeca

TUŽNO SJEĆANJE

DRAGICA BUBIĆ
(1946. – 2021.)

Bol i tuga ne prestaju, zauvijek si u našim mislima.
Počivaj u miru.

Tvoji najmiliji

IN MEMORIAM

IVO SULJUŽOVIĆ
(1953. – 2025.)

Dragi naš tata,
Prošla je godina otkako nisi s nama,
ali tuga i praznina koja je ostala – ne prolazi.
Nedostaješ nam u svakom danu.
Bio si naš oslonac, naš najbolji prijatelj i
najnježniji otac.

Hvala ti, tata, za ogromnu ljubav
koju si nam cijeli život davao,
hvala ti za svaki osmijeh, svaki savjet
i svaku žrtvu koju si podnio.

Hvala ti na svemu, dobri naš tajo.
Ponosni i Bogu zahvalni jer smo te imali
za oca, zauvijek ćemo te voljeti.

Tvoja djeca

TUŽNO SJEĆANJE

ZITA ILIĆ rođ. Lovrenović
(1995. – 2026.)

Prošla je 31 godina od smrti naše drage majke.
Sve dok je nosimo u srcima nije otišla zauvijek.

Počivala u miru Božjem.

Djeca: Kristina, Vjerana i Željko s familijama

TUŽNO SJEĆANJE

ŽARKO LOVRENOVIĆ
(2023. – 2026.)

Uvijek si bio spreman za rad i zabavu,
a kada je došlo vrijeme odlaska
bio si ponovno spreman.
Počivao u miru Božjem.

Mnogobrojna rodbina svuda po svijetu

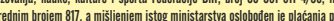
IN MEMORIAM
FERDINAND MIRČIĆ
(20.II.2010. – 20.II.2026.)
TEREZIJA MIRČIĆ
(2016. – 2026.)

Hvala vam za dobrotu, ljubav i sreću
kojom ste nas uvijek nesebično darivali.
Neka vas čuvaju anđeli kao što ste vi čuvali i pazili nas.
Svjetlana, Vedrana, Goran, Toni, Marko, Matea,
Gogo, Mateo, Gloria, Elena i Katja

BOBOVAC VAREŠ LIST VAREŠKIH HRVATA GODINA XXIII • BROJ 265 • SIJEČANI 2017 Cijena 1,50 KM • Za inozemstvo 1,50 € Barcode: 9876543210987						ASOCIJACIJA NA NASLOVNICU BOBOVCA BROJ 265 (LEDENICE U TUNELU)										OPONAŠA- TELJICA	DIO NAMAZA U ISLAMU	SIROVINA ZA PROIZ- VODNJU BOJA	STJECANJE MATERI- JALNIH DOBARA	ŽUSTRO NAPADATI	"PRASAK" ZORE
						ŠARENO USKRSNO JAJE (PISANICA)															
						PRODUKTI EMANI- RANJA															
						MALENI ČILIM, ČILIMČIĆ															
						UKOŠENA SLOVA, KURZIV									PRAVILAN POLIEDAR OMEĐEN S 20 JEDNAKO- STRA- NIČNIH TROKUTA						
						NAVIJENA PREDA (množ.; NAVITCI)															
						KORISNICI STAMBENOG PROSTORA															
Autor: ENA VIŠNAR	POGRDAN SPIS	LOGIČKA POTEŠ- KOČA, APOREM	HRVATSKI GLUMAC, SLAVKO	MIRAZ, DOTA (lat.)	OKOT, NAKOT ŽELJKA OGRESTA					REV POZNATA MARKA BATERIJA											
PUTNIK, PROLAZNIK (franc.)								BLOKADA U UN-u VOZAČ F1 BUTTON													
APOLONI- JEVA IMENJA- KINJA											INJA SVETL ARGENTINSKI NOGOMETAŠ, PABLO										
PROSTO- RIJA, ODAJA					ZAVIČAJ ACERANA EPONIM ITALIJI								"AMPER" GRAD CELJSKIH GROFOVA								
KRITI- ZERKE																					
GUBITI SVJEŽINU, SAHNUTI							NOGOMETAŠ BAŽDAR KAROLINA ŠPREM														
IGOR MANDIĆ			GLUMAC GLAVINA RIMSKA PETICA							RUSKINJA ALEKSANDRA OKRUGLO SLOVO											
KANADSKI GRAD KOD MONTREALA						ČOVJEK KOJI ŠNORA, ŽICAR															

RJEŠENJE SKANDINAVKE, vodoravno: pisanac, emanati, cilimak, italik, navici, stanari, kot, njak, pasazir, veto, apolonija, is, soba, acera, a, kritikanice, venuti, samed, im, ratko, alja, laval, šnorer.

BOBOVAC
 LIST VAREŠKIH HRVATA

Riješenjem Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i športa Federacije BiH, broj 08-051-311-4/98, list "Bobovac" upisan je u evidenciju javnih glasila pod rednim brojem 817, a mišljenjem istog ministarstva oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda

osnivač i izdavač: HKD "Napredak", Podružnica Vareš • za izdavača: Mario Mirčić • adresa uredništva: 71330 Vareš, Zvijezda 25, tel.: +387(0)66/116-025, fax: +387(0)32/843-094
 • internetska adresa: <http://www.vares-bobovac.com> • e-mail: listbobovac@hotmail.com
 • žiroračun u KM: 3385802224035182 kod UniCredit Bank d.d., s naznakom: za list "Bobovac"
 • račun za devizne uplate: 20013680001, IBAN broj: BA39 3385 8048 2407 4883, SWIFT: UNCRBA 22 • cijena godišnje pretplate: BiH – 30 KM, zemlje regije i Europske unije – 106,80 KM (55 €), Sjeverna Amerika i Australija – 120,00 KM • naklada: 500 primjeraka • izlazi jedanput mjesečno • glavni i odgovorni urednik: Mladenko Marijanović • uredništvo: Zlatko Filipović, Čedomir Jelić, Dubravko Tokmačić i Mijo Vidović • tisak: "Dobra knjiga" d.o.o. Sarajevo

Šetnjom do zdravlja

Priča naoko jednostavna: treba ti njiva, trava, krava, tele, mlijeko, prase, u prikrajku šljiva i jabuka, lijeha luka, koja k' će krompira, i uz sve to volja za rad, da budeš u skladu s prirodom.

Ne može to svatko imati i htjeti pa je onda rješenje seoski turizam. To ti je ono kad odeš na selo, ne da oreš i kopaš, zalijevaš i plijevaš, nego da uživaš plodove tuđeg rada, nadišeš se čistoga kisika, napiješ izvorske vode, kušaš malo obične seoske hrane. Uživaš spokoj i mir sredine koja je spas od gradske štrke, buke i svakakva zagađenja. Za dobrodošlicu nađe se čašica dobre rakije, riježanj kobasice ili sira, sve domaće, uto se skuha i kava, pa se omekša atmosfera i otvori apetit za domaće delicije koje tek slijede. A poslije svega, ako u domaćina ima uroda i za otkup, napuniš ceker ili gepek proizvodima neprskanim kemijom i obilno zalivenim znojem seljaka.

Na kamenitoj cesti što vodi iz Ljepovića do Zabrezja i Osoja sretno čovjeka. Krupan, visok, naočit, nije Varešanin, ima vikendicu na Sjenokosu i stan u Sarajevu. Tamo mu gusto i maglovito pa radije boravi na vareškom području, relativno je čisto, mirno. Ueli mi s koje god padine da gledam Vareš, s ove krivine iznad Mlina ili odozgo s Kotine krivine, nikada ne mogu da se nasitim pogleda na grad i njegovu zelenu okolinu. Čist izvor vode usput i miris četinara iznova me pokreću na hodanje, to ti je glavni recept šetnjom do zdravlja.

Ima pravo, a u ova vareška olovna vremena i domaćim bi šetačima sigurnije bilo da se odmaknu od ulice i grada pa čim grane proljeće koriste prilike za odlazak u prirodu, tj. izlazak na zdrav zrak.

BOBOVAC

